

NHỮNG CON CHỮ DỊU DÀNG CỦA DOSTOIEVSKI

(*Tâm Bút Phân Tích*)

I.

Đạo mới lớn, sắp tốt nghiệp trường Nhạc, tôi được nghe một lời dạy của thầy Tạ Văn Toàn, vị giáo sư violon tôi theo học từ khi còn bé:

“Con phải luôn ngừng đầu lên trong mọi hoàn cảnh, dù đau thương đến đâu chẳng nữa. Nếu không, cuộc đời sẽ đập con như đập một con kiến, và ngay chính con cũng không biết rằng mình đang bị chà đạp.”

Lời ấy nằm luôn trong ý nghĩ như một thứ kim chỉ nam quý báu.

Chọn bước trên con đường Văn Chương cũng là một cách “*vâng theo lời thầy dạy*”.

Đó là con đường cô đơn, lắm chông gai và nhiều thù địch NẾU muốn giữ cho tròn cái Tâm lương thiện.

Tôi tự biết mình chỉ là hạt bụi bé hơn hạt bụi trong thế giới văn chương lớn rộng, nên (hoàn toàn) không có cao vọng gì ngoài tình yêu chân thành dành cho Những Con Chữ (nhất là với *những con chữ chứa đầy ý nghĩa và đẹp dịu dàng*).

Bể học bao la, bơi được chút nào trong đó cũng là điều quý. Những đề tài tôi viết chỉ là chuyện đời thường, bất cứ ai cũng có thể gặp trong cuộc sống.

Trong Văn Chương đã có Lịch Sử.

Lịch sử Dân tộc bao giờ cũng là điều làm tôi rất đau lòng.

Tuy nhiên, dầu cùng một nỗi tha thiết với quê hương mà tôi lại không sao viết được những lời sắt đá như anh Bằng Phong Đặng Văn Âu đã viết. Trên những giòng hoài cảm theo một vùng trời đã mất, một triều đại đã đi qua (nghe thì có vẻ thương mưa khóc gió lãng mạn nghệ sĩ, mà thật thì) tôi luôn luôn bắt chợp được niềm rung động chân thành dội lên từ đáy một trái tim tưởng đã chai cứng đi nhiều theo với thời gian.

Với tôi, điều cần thiết không phải là sự đón chào của số đông độc giả theo kiểu những nhà văn được lãng-xê (*lancer*) rầm rộ. Tôi chỉ cần SỐ ÍT HIỂU RÕ những gì tôi muốn chia sẻ.

Mà cái số ít này lại cũng là “thật ít”.

Không vì vậy mà tôi để cùn cây viết, hoặc bẻ cong ngòi bút. Một cây gỗ lim đáng quý rất nhiều so với một rừng gỗ tạp. Một con Én cô đơn không làm nổi mùa Xuân, nhưng con Én vẫn là con Én chứ không là một đàn Se Sẻ riu rít vô tư.

*

* *

Năm 17 tuổi, lần đầu đọc Tội Ác và Hình Phạt của Dostoievski (qua bản dịch Trương Đình Cử), bỗng thấy tâm tư bị vây khốn trong một niềm sợ hãi ghê gớm. Cái ý nghĩ “*chẳng lẽ trên đời lại có thật một thứ địa ngục?!*” cứ bủa vây trí não. Tư tưởng như dường bị đảo lộn tất cả, tôi vừa thấy rất xa mà cũng là rất gần, vừa cảm thương lại cũng vừa e ngại trước nỗi thống khổ ghê gớm của các nhân vật được vẽ hình qua chữ nghĩa tài tình của Dostoievski.

(Xin các bạn đừng quên “khi ấy tôi mới chỉ 17 tuổi!”)

Vào đầu tháng 7, thời tiết nóng bức ghê gớm,

Về chiều, một người trẻ tuổi từ một gác trọ mướn trong đường hẻm S... bước ra đường lớn. Chàng đi chậm rãi, lưỡng lự rồi tiến hẳn về phía cầu K...

Lúc bước xuống thang lầu gác trọ, chàng đã may mắn tránh khỏi gặp phải bà chủ nhà.

Cái gác chàng thuê nằm ngay dưới mái một ngôi nhà năm tầng, giống cái tủ áo hơn là một chỗ ở. Bà chủ phố cho chàng mướn gác ấy chịu đảm đương luôn cả việc lo cơm nước cho chàng. Bà ở ngay tầng lầu bên dưới cho nên mỗi lần xuống gác, chàng bắt buộc phải đi ngang qua trước căn bếp nằm dưới chân thang của bà chủ nhà. Thường thường cánh cửa bếp suốt ngày mở toang. Lần nào cũng vậy, mỗi lúc đi ngang qua đó, chàng cảm thấy một niềm sợ hãi bệnh hoạn. Chàng rất tự xấu hổ cho mình về cảm xúc này và cứ mỗi lần như thế, chàng lại nhúu đôi mày. Người trẻ tuổi nọ thiếu nợ bà chủ phố kia lút đầu lút cổ nên ngại ngần phải gặp bà ta.

Không phải là chàng quá nhút nhát, đốn tóa như vậy. Ngược lại là khác. Nhưng vì từ thời gian gần đây, chàng ở vào một trạng thái căng thẳng, phấn nộ, như đang u uất điều gì. Chàng quá tập trung vào bên trong con người chàng, quá xa cách với cuộc sống bên ngoài, đến mức thành ra ngại ngần mọi sự tiếp xúc, gặp gỡ, không hẳn chỉ là với bà chủ phố kia thôi. Chàng bị cảnh túng thiếu dần vật, tuy vậy, thời gian gần đây, sự túng quân cũng không khiến chàng lo âu lắm. Công việc hằng ngày của chàng không làm bận rộn chàng chút nào, vả lại chàng cũng chẳng muốn nghĩ tới nữa.

Thật ra thì có bà chủ phố nào lại có thể khiến cho chàng phải sợ hãi đến thế, cho dù bà có dự định tính toán những gì đối với chàng đi nữa. Nhưng đứng lại ở cuối cầu thang, phải nghe bao nhiêu điều nhảm nhí thường ngày, những câu chuyện chẳng liên quan gì đến chàng, nào đòi nợ, nào dọa dẫm, thở than và rớt lại nói xiên nói xẹo, xin lỗi xin phải, nói khoác nói láo. Không, tốt hơn hết là tuột xuống cầu thang như một con mèo và lánh đi, đừng cho ai trông thấy thì hơn. (...)

Trên khuôn mặt thanh nhã trẻ tuổi thoáng hiện một vẻ chán mứa ghê gớm. Phải nói rằng chàng trông rất khôi ngô. Đôi mắt chàng có nét buồn âm u, mái tóc màu nâu, hình vóc thon chắc, cao trên trung bình. Nhưng liền ngay đó, chàng đâm mình vào một sự trầm tư xa vắng. Nói đúng hơn, chàng như trở thành ngây dại hẳn.

Người thanh niên tiếp tục bước đi, không còn để ý đến những gì chung quanh. Chàng như không còn muốn để ý gì cả. Thỉnh thoảng chàng lẩm nhẩm trong miệng; đó là cái tật tự nói với mình. Trong lúc này, chính chàng đã tự nhận thấy rằng trí não mình bị rối loạn và sức khỏe rất suy yếu: hai ngày qua chàng không ăn uống gì.

Áo quần chàng mặc đáng ghê tởm đến độ bất kỳ ai dù cho không chú trọng đến áo quần đi nữa cũng phải cảm thấy ngượng ngùng khi đi ra đường ban ngày với một bộ đồ rách rưới thế kia. (...)

□

Trên đây là đoạn mở đầu tác phẩm Tội Ác Và Hình Phạt của Dostoievski. Ý và từ rất đơn giản dễ hiểu, vậy mà đọc lên sao thấy như đang bị cuốn chặt vào tâm trạng và hoàn cảnh tuyệt vọng của nhân vật, càng lúc càng thêm xiết lại, cho đến khi hết truyện. Một mạng lưới phủ xuống trên những con chữ dịu dàng nhưng dày kịt niềm đau đớn.

-Thế giới chữ nghĩa Dostoievski không lãng mạn như của các nhà văn Pháp.

-Nỗi cô đơn thâm trầm của Raskolnikov khác hẳn nỗi cô đơn nhẹ buồn buồn của chàng Francois trong *Le Grand Meaulnes*, của chàng Marcel trong *À La Recherche Du Temps Perdu*, hay của chữ nghĩa Thạch Lam, Nhất Linh từng đọc thuở xưa.

Tôi sợ...

17 tuổi mà nhìn cuộc đời qua lăng kính “hắc ám” của một thiên tài văn chương từng rơi xuống tận cùng sự sống bằng cái án tử hình giả hiệu và mười năm khổ sai lưu đày Tây Bá Lợi Á thì đúng thật là “mạo hiểm”.

Dù vậy, Văn Chương cũng có duyên số như Con Người. Hễ khi *duyên* tới thì có muốn tách rời cũng không được.

Cái duyên với Dostievski đã đến. Vì vậy mà trong một thời gian dài, tôi gát một bên mọi tác phẩm của thế giới Tây Âu để chuyển hướng qua vùng trời chữ nghĩa âm u mù mịt của nước Nga, và nhất là chuyên chú trên hết vào một Dostoievski.

Với tôi, tác giả LÀM RA tác phẩm. Tác phẩm ĐI SAU tác giả.

Cuộc đời Con Người RA SAO thì Tác Phẩm là vậy.

Hơn mọi nhà văn tôi từng đọc, Dostoievski rõ ràng mang tính cách đó. Thiên tài văn chương đã trông treó với sự đau khổ dày đặc trong số kiếp nhà văn kể từ tuổi vừa lớn, kéo dài gần hết đời về sau.

Tuổi Thơ là nền tảng cấu tạo nên một Tương Lai Tốt hay Xấu cho một con người.

Nhà văn cũng vậy.

Khác với Lermontov, khác Allan Edgar Poe mất mẹ từ khi thơ ấu..., tuổi thơ Dostoievski đã có được những ngày tháng êm đềm trong gia đình:

*“Vùng đất chung quanh ngôi nhà Dostoievski chào đời cũng chẳng gọi nên bao nhiêu thích thú. Dân chúng không tùy thuộc vào xứ đạo. Đằng sau bệnh viện là nhà xác, nơi dung thân cho những tên du thủ và cướp bóc. Gần đó là một trạm dừng của những phạm nhân bị chuyển đi Tây Bá Lợi Á. Bên ngoài cửa sổ phòng khách, thỉnh thoảng vẫn có các người tù khổ sai kéo lê mệt nhọc tấm thân còm cõi dọc dài con đường Novya Bosyedomka trên chuyến lưu đày khổ sai của họ. **Phần đen tối của cuộc đời được nhìn thấy rất sớm dưới đôi mắt Dostoievski.** Trong căn nhà thời thơ ấu, nhà văn thường xuyên chứng kiến cảnh tượng ảm đạm về sự đau khổ, nghèo khó và sự chết.*

Cũng từ tuổi nhỏ, Dostoievski đã học cách cư mang sự đau khổ sâu xa bên trong tâm hồn mình.”

(Dostoievski, Cuộc Đời & Sự Nghiệp, TTBG biên khảo, NXB Văn Uyển 1995).

***/Một chuẩn bị của Tình Thương:**

Khi đám trẻ còn bé, một thầy giáo tư được mời tới dạy kèm cho họ. Anh em Dostoievski đặc biệt giỏi tiếng Pháp và người cha bác sĩ tỏ ra rất kiêu hãnh khi họ vinh danh ông với lòng kính trọng bằng tiếng Pháp trong ngày lễ tên thánh của ông.

*Với bác sĩ, “**phương tiện thu thập hiểu biết hay ho hàng đầu chính là sự đọc sách**”. Do đó, ông không ngừng rèn luyện các con sự ý thức quan trọng của việc tự kỷ và lao động đầu óc.*

(Dostoievski, Cuộc Đời & Sự Nghiệp, TTBG biên khảo, NXB Văn Uyển 1995).

***/ Những kỷ niệm tuổi thơ quý báu:**

Ngoài vài đứa trẻ gia đình các nhân viên cùng cư ngụ chung trong khu bệnh viện, anh em Dostoievski không có bạn chơi cùng tuổi và cũng gần như không liên lạc với thế giới bên ngoài. Có một cô gái nhỏ 9 tuổi, bạn thân nhất của Fyodor, một ngày kia được tìm thấy bị hiếp trong sân bệnh viện. Cô chết ít lâu sau đó. Biến cố kinh khủng này làm thành một ấn tượng sâu đậm trong tâm hồn nhà văn và sẽ trở đi trở lại mãi trong các tác phẩm lớn về sau của ông.

(Dostoievski, Cuộc Đời & Sự Nghiệp, TTBG biên khảo, NXB Văn Uyển 1995).

Do đó mà:

“Chân dung Dostoievski là nhà văn của giới nghèo, xuất thân trong một gia đình gần như vô sản” thì không có nền tảng vững chắc.

Giống như hầu hết các nhà văn Nga thế kỷ 19, Dostoievski cũng là một người quý tộc; nhưng tính quý tộc của gia đình ông chỉ đứng vào hàng ngũ thấp hơn so với giai cấp thượng lưu cổ kính mà Púshkin, Tolstoi và Tourgueniev đã có. Sự chiến đấu của bác sĩ Dostoievski cho địa vị xã hội của gia đình, chắc chắn đã đóng một vai trò quan trọng

trong sự thấm cảm của chàng tuổi trẻ Fyodor về những phân viêt giai cấp trong xã hội Nga thời ấy. **Những “nhận thức tinh tế về nỗi đau khổ của giới người hèn kém”** (không phải bắt nguồn từ sự nghèo khó mà chính “từ những sỉ nhục phải nhận lãnh từ giới quyền thế”) **đã sớm “trở thành mối đau khổ lớn của Fyodor Dostoievski.”**

Nếu suy luận như nhiều nhà viết tiểu sử rằng Dostoievski đã có một tuổi thơ đau khổ thì thật không đúng.

Tuy là một người nóng tính, nhưng đối với đám con, bác sĩ lại chỉ áp dụng kỷ luật chặt chẽ mà không dùng đến hình phạt nhục thể. Ví dụ, vào mùa hè, khi bác sĩ ngủ trưa, mỗi người con được chỉ định thay phiên nhau đứng cạnh giường phẩy ruồi cho ông bằng một nhánh lá chanh.

Trong tập hồi ký, cậu em trai Andrei cũng viết:

“Nhiều khi cha tỏ ra rất vui vẻ vì hạnh phúc gia đình.”

Riêng những kỷ niệm về sau nhà văn ghi lại về một “thời thơ ấu bình an” thì thường là bị thúc đẩy duy nhất bởi **“lòng hoài cảm.”**

Dostoievski nhớ lại trong nỗi vui thú đặc biệt về những buổi tối gia đình quây quần tại phòng khách, đọc sách với nhau. Cả cha lẫn mẹ đều là những người đọc sách tuyệt diệu và hai cậu con lớn cũng không thua kém họ.

Những tiết mục đọc phong phú và thay đổi luôn luôn. Tác phẩm ái quốc Lịch Sử Nước Nga của Nikolai Karamzin kích thích mạnh tinh thần quốc gia trong Dostoievski.

Dù vậy, **phần tiểu thuyết mới là quan trọng.** Bác sĩ đặt mua dài hạn tờ Tủ Sách Cho Người Đọc, một tạp chí định kỳ nổi tiếng, chứa đựng rất nhiều tin tức về các biến cố văn chương trong và ngoài nước thời ấy.

Lần hồi từng bước, cậu nhỏ Fyodor được giới thiệu vào thế giới chữ nghĩa qua suốt nhiều kỷ nguyên.

-Các nhà văn thuộc phái Lãng Mạn làm điên đảo trí não ông.

-Các câu chuyện kinh dị của Ann Radcliffe⁽⁸⁾ khiến nhà văn “cứng người trong mê say và kinh hãi”.

-Giữa các thi sĩ Nga, Fyodor ưa thích đặc biệt Vasily Zhukovski và Púshkin.

-Những bản anh hùng ca của Homer và các tiểu thuyết về một mẫu Hiệp Sĩ hào hoa của Cervantès⁽⁹⁾ và Sir Walter Scott⁽¹⁰⁾ được mến chuộng dữ dội.

Các ấn tượng thu nhặt từ văn chương thời thơ ấu đã **“quan trọng đối với Dostoievski hơn bất cứ điều gì nhận lãnh trong toàn thể cuộc sống”.**

Sự “làm quen” với các nhà văn ngoại quốc từ khi 10 tuổi đã RÕ RÀNG QUYẾT ĐỊNH cái cấu trúc nội tâm nhà văn CAO HON tất cả mọi ảnh hưởng đưa đến từ không khí gia đình hay thiên nhiên.

⁽⁸⁾ Ann Radcliffe, nữ văn sĩ Anh (1764-), sống cùng thời với Coleridge và cuộc cách mạng 1789 ở Pháp, bà là tác giả những tập truyện kinh dị như le Roman de la Forêt, les Mystères d’Udolpho; l’Italien ou le Confessionnal des pénitents noirs...

⁽⁹⁾ Miguel de Cervantès, nhà văn Tây Ban Nha (1574-1616), tác giả của la Galatea à Don Quichotte rất nổi tiếng...

⁽¹⁰⁾ Sir Walter Scott, nhà văn Tô Cách Lan (1771-1832).

-Schiller gây xúc động mạnh trong Dostoievski với *Những Kẻ Cướp*, nhưng cũng tạo trong ông ý niệm đầu tiên về cái Đẹp và lòng cao thượng.

- E.T.A. Hoffmann làm say mê ông với các nhân vật mất trí;

-Walter Scott đưa dẫn ông vào một thế giới kỳ diệu về các tu viện, các hiệp sĩ và các phụ nữ xinh đẹp kiêu hãnh.

Gần cuối đời, Dostoievski nhấn mạnh rằng “**những tác phẩm này rất hữu ích cho giới trẻ**”, khuyến khích và làm nảy nở hiệu quả “**cảm nghĩ đẹp và cao quý trong tâm hồn**” họ.

Với Dostoievski, những buổi đọc sách thời niên thiếu đã cung cấp được một nền tảng văn chương cho toàn thể đời ông, cấu thành dòng tình cảm chảy suốt trong mọi tác phẩm riêng.

(...)

Sự liên hệ giữa cha mẹ và con cái trong gia đình Dostoievski được ràng buộc bằng một sợi dây tình cảm tốt. Quả thật bác sĩ là người có một cá chất đa nghi, khó chịu, luôn bị dày vò lo lắng bởi tiền bạc. *Nhưng người ta phải tự hỏi “Fyodor Dostoievski sẽ ra sao nếu không từng có được một người cha nhiều nghị lực, giỏi xoay sở và cố lòng đặt trên con mình nhiều hoài bão?”*

Thời thơ ấu, Dostoievski sống trong tình thương vô biên của cha mẹ, tình bạn với các anh chị em; những mùa nghỉ hè ở Darovoye, những giáo đường và tu viện giữ vai trò trọng yếu trong đời sống tín ngưỡng của gia đình, và, có lẽ nhiều hơn hết là những quyển sách ông từng được đọc. Chính cha mẹ Dostoievski đã nhen nhúm trong ông một tình yêu sâu xa cho văn chương, sôi nổi và hoàn hảo đến độ đời sống kỷ luật và sự rèn luyện khắc kỷ của trường Kỹ Sư Công Binh về sau cũng không làm tiêu diệt được.

Những điều như thế đã nói lên rằng, Dostoievski ***có được một tuổi thơ dễ chịu may mắn*** hơn so với nhiều văn thi sĩ (Nga và thế giới) đi trước, hoặc cùng thời với ông -như John Keats, Edgar Poe, Lermontov..v.v.

[Về sau, anh em Dostoievski ***đã tỏ ra rất BIẾT ƠN theo*** “*sự hoan hỉ của cha mẹ trong những buổi tối đọc sách thiếu thời và cái cách mà họ nói với đám con về những gì đã đọc*”.

Mikhail, người anh Dostoievski đã kêu lên trong một lá thư gửi cha năm 1838:

“*Cha thân yêu nhất đời, làm thế nào con có thể cảm ơn cha cho đủ về sự giáo dục mà cha đã ban cho chúng con. Thật tuyệt diệu để trầm tư trên Shakespeare, Schiller và Goethe. Những giây phút như vậy vô cùng giá trị.*”]

(Trích Dostoievski, Cuộc Đời & Sự Nghiệp, TTBG biên khảo, NXB Văn Uyển 1995).

*

**

Biểu tượng về Dostoievski (cũng như bất kỳ nhà văn & nghệ sĩ lớn thế giới nào) là sự KÉO DÀI LIÊN TỤC những phần đầu trên cả sự nghiệp lẫn sự nghèo khó trong cuộc sống.

Tài Hoa được nhận từ Thượng Đế không phải là không có cái giá đáng cay để trả.

*/ Balzac viết miệt mài bất kể thời gian, có khi suốt mấy ngày liền chỉ uống những cốc café đen đậm, mong mau xong tác phẩm để bán cho nhà xuất bản, có tiền trả nợ.

*/ Van Gogh, Modigliani đánh đổi từng phút sống bằng những bức sơn dầu hoàn hảo trong sự thiếu thốn đủ bề.

*/ Hơi thở cuối cùng của Mozart trong suốt cuộc đời ngắn ngủi vợ yếu con thơ, nợ nần chồng chất là những note nhạc, hát thì thảo cho người học trò ghi xuống giùm trên bản Requiem Mass, rồi quay mặt vào tường mà chết...

Dù vậy, hơn cả những tác phẩm chữ viết (hay âm nhạc, thi ca, điêu khắc, hội họa) chính là **“tác phẩm đời riêng”** của từng người nghệ sĩ đáng cho hậu thế học hỏi và ngưỡng mộ.

(Bài viết này chỉ nói về **“những con chữ dịu dàng của Dostoievski”** nên đành hẹn **“những con chữ dịu dàng của các tác giả khác”** ở những bài viết sau.)

Rồi cũng chỉ nói riêng về **“sự phấn đấu không ngừng trên cây bút”** Dostoievski từ khi mới ngoài 20 tuổi:

*/ Tại trường nội trú, say mê đọc tất cả mọi tác phẩm trong thư viện, một chân trời huyền mộng mở ra trước mắt nhà văn. Thực tại buồn bã được nhà văn chôn vùi trong chữ nghĩa, trong những giấc mộng cô đơn và trong các cuộc tâm sự với người anh được ông yêu quý hơn hết.

Thế rồi, cùng với Mikhail, hai anh em mỗi người bắt đầu xây dựng cho mình một thế giới riêng. Dự tính đầu tiên của Dostoievski là về một **“tiểu thuyết rút từ cuộc sống ở Venice.”** Trong khi Mikhail âm thầm sáng các vần thơ, Fyodor lại lần lượt mơ màng chính mình trong vai trò các nhân vật thời Trung Cổ. Trên sự tưởng tượng, Fyodor không ngớt vẽ hình các thành phố Venice, Constantinople và phương Đông huyền bí nhiều màu sắc. **(Mâm yêu thích văn chương mà ông bà bác sĩ Dostoievski từng cấy trồng trong con cái, bây giờ đã bắt đầu thấy trái quả nảy sinh.)**

Nhưng, cuốn tiểu thuyết về người dân thành Venice bất ngờ bị cắt đứt khi Dostoievski đối diện với thực tại ghê gớm trong cuộc sống người dân Nga.

Ngay trạm thư ở tỉnh Tver, ba cha con dừng xe tại một quán ăn, nghỉ ngơi chốc lát.

Bỗng dưng, có một viên công chức khỏe mạnh, vạm vỡ, mặt đỏ gay, xuất hiện nơi cửa.

Sau hai cốc vodka, ông này bước nhanh ra ngoài, đến bên chiếc xe ngựa mới toanh, rồi không nói lời nào, thoi đâm tới tấp lên đầu lên cổ người đánh xe.

Người đánh xe phản ứng tức thì: **“Với tất cả sức lực, anh ta vụt chiếc roi lên lưng hai con ngựa. Không cưỡng được sợ hãi và đau đớn, những con vật cất vó phóng nhanh”.**

Bạo lực phát sinh bạo lực. Đây là một thực tế, cái thực tế sớm đánh thức hai chàng trai trẻ khỏi những giấc mơ lý tưởng của họ, gây thành ấn tượng rất mạnh trong tâm hồn Fyodor Dostoi-evski và làm đầy trong ông cảm nghĩ chán ghét không thể nào nhòa phai đối với chế độ nông nô.

[“Việc gì sẽ xảy ra cho vợ người tài xế nếu đêm hôm ấy bà biết rằng chồng bà bị đánh như tử?”, nhiều năm sau, Dostoievski suy đoán trong Nhật Ký Một Nhà Văn.

“Cảnh bạo ngược này lưu lại trong trí tôi suốt cả đời. Tôi không bao giờ quên được hình ảnh viên công chức đó, và dù thế nào, trong một thời gian dài, tôi có khuynh hướng giải thích –dĩ nhiên trên cái nhìn một chiều- rằng điều tàn ác đáng xấu hổ vẫn xảy ra trong dân chúng Nga”.

Và trong quyển sổ tay ghi chú Tội Ác Và Hình Phạt, Dostoievski viết: “Cảm nghĩ đầu tiên của tôi về sự lẳng nhục cá nhân đến từ con ngựa và người đánh xe buổi ấy.”

Cái nhìn về sự tàn nhẫn không nghĩa lý và sự đau khổ vô tội được tái diễn trong giấc mơ dữ của chàng Raskolnikov của Tội Ác Và Hình Phạt: “Chàng mơ thấy một con ngựa cái nhỏ bị người chủ nó đánh cho kỳ chết bằng một cây gậy sắt.”

Gần ba chục năm trôi qua kể từ lần đầu chứng kiến một trận đánh ngoài đời với một trận đánh trong giấc mơ tiêu thuyết, đã có không biết bao nhiêu biến cố quan trọng xảy ra cho cuộc sống và tâm hồn nhà văn.]

(Dostoievski, Cuộc Đời & Sự Nghiệp, TTBG biên khảo, NXB Văn Uyên 1995).

[]

*Trần Thị Bông Giấy
(Bài viết xong tại San Jose, chiều Chủ nhật
April 7, 2019 6:15PM)*

[]